

זוהר לחנוכה

פתח דבר

ידועים דברי בני יששכר¹ שאור מצות נר חנוכה הוא מבחינת אור הגנוז ולכן לא נזכר בתורה אלא בדרך גניזה, ואף בספר הזוהר לא נזכר אלא פעם אחת דרך העברה בפרשת יחי ועוד פעם אחרת בתיקוני זוהר.

ונוסף על שני המקומות שהזכיר הרב, מצאנו בספר זוהר חדש שני מאמרים חשובים על ענין ימי החנוכה, מאמר אחד בהקדמת תיקוני זוהר חדש המדבר בסוד עמידת כל המועדים בשיעור קומה, והובא על ידי מהר"ו בשער הכוונות לחנוכה בשם זוהר כתיבת יד. ועוד מאמר נפלא בספר זוהר חדש לפרשת נח המתקשר למאמר התיקונים הנזכר בדבריו.

כל אלה הם מאמרים המדברים במפורש אודות חג החנוכה ומצוות הדלקת נר חנוכה. אך לא זוהי סוף עניינה של החנוכה שכך הם דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, וכל מילה בתורה אחוזה בשאר כל התורה בקשר אמיץ. וכך כאשר נתחיל ממצוות החנוכה יתרחבו העניינים מעמידה על שורשי ארבעה מלכויות ומהם מלכות יון. ומשם יתרחב יותר לסוד בית המקדש השני וסוד המקדשים בכלל שאת חנוכתם אנחנו חוגגים, ומשם יתרחב יותר להבין שורשי כל הדברים הללו. ובפרטיות להבין סוד המנורה המגיעה לסוד כל האצילות כולה. ובמיוחד יש להרחיב אודות סוד פגם ירך יעקב, אשר האר"י וגוריו קישרו והעמידו עליו את סוד תיקון החשמונאים וחנוכה, וזה בפני עצמו דרוש נרחב בספר הזוהר ומפרשיו. וסוד ייחוד הנר הנדרש בזוהר באריכות שהוא וודאי גם סוד נר חנוכה וביארו האר"י בדרכו.

באופן שכאשר פותחים את הפתח הזה נמצא לא נאמר אין הזוהר עוסק בסוד החנוכה, אלא נאמר אין הזוהר עוסק אלא בסוד החנוכה.

וכתב בני יששכר, בדורות האחרונים התחילה אור הגאולה להתנוצץ התחילו לדרוש בהרחבה מענין סוד מצוה זאת. יש לנו גם לפתוח את הפתח בדברי הזוהר עצמו והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע.

---

¹ מאמרי חודש כסלו טבת מאמר ב' אות כ"א

א] סוד חנוכה ופורים בקומת המועדים

זוהר חדש - תיקונים כרך ב נח, א-ב, ובדפוסים אחרים דף קי"ג

בראשית ברא אלהים.

תא חזי: תרין תיבין אלין אתפלגו לתרין סטרין כל חד.

בראשית - ברא שית.

אלהים - מי אלה.

מאי שית? אלין שית סטרין דמשכנא, דאיהו כגוונא דשמים וארץ,

ובגינייהו איתמר "אלה פקודי המשכן".

ודא הוא מי אלה, הדא הוא דכתיב:

"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה".

***

ותרין משכנות אינון דאיתרמיזו בהאי קרא

"אלה פקודי המשכן משכן העדות"

משכן עילאה - מי.

ודא עלמא עילאה.

משכן תתאה - מה.

ודא עלמא תתאה.

משכן עילאה, בגינה איתמר מי ברא אלה.

מאי אלה?

אלין אלה מועדי ה'.

”

ומאן אינון מועדי ה'?

אלין אינון חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות, הרי תלת.

תלת אוחרנין: ראש השנה, חנוכה, פורים.

תלתא מנהון איקרון מועדי ה', ואינון מקראי קדש.

תלתא אוחרנין איקרון אלה הם מועדי.

ולקבליהון איתמר:

”הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר”.

והאי משכן עילאה דעלייהו איתקרי מי הה”ד מי ברא אלה.

והאי מי איהי בינה ודא שמא ודרגא דיליה יום הכפורים איהו ודאי.

והאי דרגא דאיתקרי בינה אתקרי העולם הבא, ובעולם הבא לית

ביה אכילה ושתיה כגזונא דא יום הכפורים דיליה לית תמן אכילה ושתיה. מלכות איתקרי מ"ה דא משכן העדות ובגין דבה אשתכח עדות איתמר בה מה אעידך [ודא שמא ודרגא דיליה שבת]

וכמה דעלמא עילאה אפיק שית מועדים כך עלמא תתאה אפיק שית ואינון את השמים ואת הארץ. ומנין דאינון שית השמים והארץ הה"ד כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ כי ששת ודאי דאינון שית. ובגין דא לא אמר כי בששת ימים.

וכמה דאיתמר עדות בעלמא תתאה הה"ד מה אעידך. הכי אית עדות בשמים ובארץ הה"ד העידותי בכס היום את השמים ואת הארץ. הא עלמא עילאה בראשי"ת ועלמא תתאה ברא שית ואלין אינון תרין משכנות לאביר יעקב.

אם כן בתר דאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש דאינון שית מאי ניהו במועדים דאמר בתר כן. אלא לית רשו למקרי אלא במועדים דאיהו מלכות. ובאתר אחרא אמר אלה הם מועדי. ה"ם איהו בהיפך אתוון מ"ה ודא איהו אלה מ"ה מועדי ודא איהי שמיני חג העצרת דאיהי חג בפ"ע.

***

תא חזי אלין מועדי ה' אזלין על תיקונא דגופא דמלכא קדישא, ואלין אינון פסח דרועא ימינא דמלכא ודא חסד, ובגינה איתמר ימין מקרבת. ראש השנה דרועא שמאלא דמלכא ודא גבורה, ובגינה איתמר שמאל דוחה. שבועות דא גופא דמלכא ודא ת"ת עמודא דאמצעיתא.

חנוכה ופורים אלין אינון תרין שוקין דמלכא דעלייהו שריא נס ובגינייהו איתמר אלה פקודי תרין פיקודין ודאי דבגינייהו איתמר פקד פקדתי. תרין נביאים תרין משיחין אינון ודאי.

כל העובר על הפקודים דא יסוד ודא חג הסוכות כליל מכולהו ואיהו העובר על הפקודים דאינון נעח והוד אות הוא בעבא שלו.

ולמה איתקרי כל בגין דעליה שריא בינה דאיהי (שביעאה) [י"ם כל] ים דא יוה"כ איהי ודאי ועמה חמשין תרעין דחירו בחושבן כל. בינה בן י"ה דאיהו אזיל מהלך חמש מאה שנין ומטי ליסוד דאיהו חג הסוכות בגין לאתחברא בכלה דיליה דאיהי חג שמיני עצרת ובשעתא דאינון בחיבורא חדא אתקריאו תרוייהו כ"ל כל"ה.

ב] סוד חנוכה בהוד של עשרה מיני נגינה

תיקוני זוהר תיקון י"ג – דף י"ג

שביעאה, בנצוח, דאיהו נעח ישראל, ועליה אתמר וגם נעח ישראל לא ישקר, ועליה אתמר למנצח על אילת השחר, למנצח על השמינית, מאן שמינית הוד, ואיהו נעח עליה.

תמינאה, בהודאה, וביה הוה משבח דוד הודו לה, ודא הוד ודאי.

למנצח הודו, בהון רמיזין נעח והוד, ואינון נסין, וביה שבח משה אז, הדא הוא דכתיב אז ישיר משה, בגין דאיהו הוד דיהיב למשה, אז תקרא זה יענה.

ואינון תמניא יומין דמילה, ובתריה ברית דאיהו יסוד צדיקא דעלמא, וביה אתגליא י' דמילה, עשיראה לעשר ספירן.

ואיהו הוד תמניא יומי דחנוכה, לארבעה ועשרין יומין, דאינון ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ומיד דעלה זית טרף בפיה, שריא כ"ה על ישראל בכ"ה בכסלו, ואלין אינון כ"ה אתוון דיחודא, דאינון שמע ישראל וגומר, ודא איהו חנוכה חנוכה כ"ה:

אבל נצח אתמר ביה, ותנח התיבה בחדש השביעי, בגין דנצח ביה רמיז נח צדיק, וביה והמים גברו מאד, כד לא נטרין ישראל ברית מילה מתגברין אומין דעלמא (דאינון המים הזדונים). וכד נטרין ליה אתמר בהון והמים היו הלוך וחסור, עד החדש העשירי דא י' דמילה, דאיהי מלכות, עשיראה לעשר ספירן, (ודא איהו את קשתי נתתי בענן דאיהו ברית):

ויעקב בההיא (נ"א בהאי) ירכא אתמר ביה והוא צולע על ירכו, דפרח מניה י', ואשתאר עקב, ורזא דמלה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב.

כד אשתלימת סוכה בירך דילה, אתמר ביעקב ויבא יעקב שלם, ויעקב ודאי איהו דיוקנא דעמודא דאמצעייתא מסטרא דלבר, והא משה תמן הוה, אלא מסטרא דלגאו הוה, דא מגופא, ודא מנשמתא, ובגין דא תרין ירכין דעמודא דאמצעייתא (שלים) אינון נצח והוד.

ומתי יהיה עמודא דאמצעייתא שלים, כד אתחבר בשכינתא. הדא הוא דכתיב ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית. הדא הוא דכתיב ויבן י"י אלקי"ם את הצלע. בההוא זמנא דאתחבר עמה ויבא יעקב שלם בההוא זמנא תהא סוכה שלימתא כ"ו ה"ס יאקדונק"י.

ג] מאמר והנה עלה זית טרף בפיה

זוהר חדש כרך א פרשת נח דף לט עמוד ב

אמר רבי פנחס:

רצה הקדוש ברוך הוא לנסות את ישראל ושלחם לבבל, שנאמר²:

וַיִּשְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מֵאֶתוֹ – זו כנסת ישראל.

ראה מה כתיב בה³

וְלֹא מֵעֶזְרָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְכַף רַגְלָהּ – שהכביד עולה מלך בבל
ברעב ובצמא ובהריגת צדיקים הרבה.

ומשום כובד עולה:

וַתָּשָׁב אֵלָיו אֵל הַתְּבָה – חזרה בתשובה וקיבלה.

חטאה כנסת ישראל כמתחלה, ויוסף להגלותם, שנאמר⁴:

וַיִּסְף שְׁלַח אֶת הַיּוֹנָה מִן הַתְּבָה – בגלות אחרת של יון.

דאמר רבי יהודה: גלות יון אחשיך פניהון דישׂראל כשולי קדרה.

ומרוב צערם ודוחקם מה כתיב ביה⁵

וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לְעֵת עֶרֶב – מהו לעת ערב?

---

² בראשית ה, ח

³ שם ט

⁴ שם פסוק י'. בזוהר 'שלח את היונה מאתו', ותיקנתי לפי הפסוק

⁵ שם פסוק י"א

דלא הוה נהירא להון שעתא דרווחא כמא דהוה עביד בקדמיתא, ואתקטלי צדיקייא, ואתחשך יממא, ואעריב להן שמשא, ולא יכלין למיקם מן קדם דוחקא סגיאא דהוי עליהון, שנאמר⁶

אזי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב

כי פנה היום – אלו הן צדיקייא המאירים כשמש.

כי ינטו צללי ערב – שנשארזו כעוללות בעיר.

וזהו לעת ערב, ולא כזמן דנהירין להון צדיקיא כשמשא.

והנה עלה זית טרף בפיה

לזלי שהעיר הקדוש ברוך הוא רוח הכהנים שהיו מדליקין נרות בשמן זית, אזי אבדה פליטת יהודה מן העולם.

ובכל פעם ופעם שבה בתשובה ונתקבלה.

אמר רבי פנחס: חוץ מן גלותא רביעאה דעדיין לא שבה, והכל תלוי בתשובה.

ואמר רבי פנחס: אין לך בכל פעם ופעם שלא התעכב הקדוש ברוך הוא גזר דינא של כנסת ישראל שבע שמיטין ושבע יובלות, שמא תחזור בתשובה, הדא הוא דכתיב⁷

וייחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה

וישלח את היונה – בגלות אדום

⁶ ירמיה ו, ד

⁷ שם פסוק י"ב

וְלֹא יִסָּפֵה שׁוּב אֵלָיו עוֹד – דַּעַד הַיּוֹם לֹא חֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה וְלֹא
הַעִירָה רוּחָהּ.

דַּאֲמַר רַבִּי פִּנְחָס, אֲלֹמְלִי חֹזֵר בַּתְּשׁוּבָה, לֹא נִשְׁתַּיִּירָה בַּגְּלוּת [אֲלֹא]
יּוֹמָא חַד.

מצוות הדלקת נר חנוכה

[ד] מאמר כי כל ביתה לבוש שנים

זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף רלח עמוד ב

רבי יהודה ורבי יצחק הוו אזלי בארחא.

אמר רבי יהודה לרבי יצחק, ניזיל בהאי חקל דהוא ארח מישר יתיר, אזלו, עד דהוו אזלי, אמר רבי יהודה: כתיב⁸

לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים

האי קרא רבי חזקיה חברנא אוקים ביה, דאמר דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין. פלגא מנייהו בחמה, ופלגא מנייהו בתלגא.

בשעתא דעאלין לנורא אינון אמרי דא הוא ודאי גיהנם, עאלין לתלגא אמרי דא חריפא דסיטא (דסיתוא) דקודשא בריך הוא, שראן ואמרין זה ולבתר אמרין ווי, ודוד אמר⁹:

וַיַּעֲלֵנִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מְטִיט תַּיִן - מאתר דאמרי זה ולבתר ווי.

והיכן משתלמי נפשייהו? בשלג, כמה דאת אמר¹⁰:

בְּפֶרֶשׁ שְׂדֵי מְלָכִים בָּהּ תִּשְׁלַג בְּצִלְמוֹן:

יכול אף ישראל כן?, תלמוד לומר:

לא תירא לביתה משלג - מאי טעמא?

⁸ משלי לא, כא

⁹ תהלים מ, ג

¹⁰ תהלים סח, טו

בגין דְּכָל בֵּיתָהּ לְבֹשׁ שָׁנִים – אַל תִּקְרִי שָׁנִים אֶלֶּא שָׁנִים, כַּגּוֹן מִיֵּלֶה וּפְרִיעָה, צִיעִית וּתְפִילִין, מְזוּזָה וְנֵר חֲנוּכָה כּו'.¹¹

תָּא חֲזִי, לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מְשַׁלֵּג דָּא כְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל, דְּאִיהִי כָּל בֵּיתָה לְבוּשׁ שָׁנִים, כְּמָה דְּאִמְרֵן דְּכִתְיִב¹¹ חֲמוּץ בְּגָדִים וְגו' – לְבוּשָׁא דְדִינָא קִשְׂיָא לֹא־תִפְרַעָא מִעֵמִין עֵע"ז.

וּזְמִין קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְמַלְבֵּשׁ לְבוּשָׁא סוּמְקָא, וְחֲרַבָּא סוּמְקָא וּלֹא־תִפְרַעָא מִן סוּמְקָא.

לְבוּשָׁא סוּמְקָא, דְּכִתְיִב (יִשְׁעִיָּה ס"ג) חֲמוּץ בְּגָדִים וְכִתְיִב (שִׁם) מִדּוּעַ אֲדוּם לְלְבוּשֶׁךְ

סִיפָא סוּמְקָא דְּכִתְיִב (שִׁם ל"ד) חֲרַב לְה' מִלֵּאָה דֶּם, וּלֹא־תִפְרַעָא מִן סוּמְקָא דְּכִתְיִב (שִׁם) כִּי זִבַּח לִי בִבְעַרְהָ וְגו', תּוּ כִּי כָּל בֵּיתָה לְבוּשׁ שָׁנִים דְּהָא מִסְטְרָא דְדִינָא קִשְׂיָא קָא אֲתִיָּא

אֲמַר רַבִּי יִצְחָק וְדָאִי הֲכִי הוּא, אֶלֶּא כָּל בֵּיתָה לְבוּשׁ שָׁנִים מֵאֵי שָׁנִים אֲלִין שָׁנִים קְדַמוּנִיּוֹת בְּגִין דְּאִיהִי אֲתַכְלִילַת מִכְּלָהּ וִינְקָא מִכָּל סִטְרִין כְּדִכְתִּיב (קְהֵלֶת א') כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם.

אַרְבַּע מַלְכוּיּוֹת וּמַלְכוּת יוֹן

ה] רִמּוּז אַרְבַּע מַלְכוּיּוֹת בְּפִסּוּק פְּרָה אֲדוּמָה

זוּהַר כּוֹךְ ב' (שְׁמוֹת) פְּרִשְׁתַּת פְּקוּדֵי דְּף רִלְז עֵמוּד א

כַּגּוּזְנָא דָּא (בְּמַדְבַּר יֵט) פְּרָה אֲדוּמָה תְּמִימָה וְגו' בְּגִין לֹא־כִפִּיא כָּל אִינּוֹן סִטְרֵי מִסָּאבָא דְּלֹא יִשְׁלֹטוּן, אֲמַר לִיה ר' אַבָּא וְהָא פְּרָה קְדִישָׁא אִיהִי דְכִיָּא אִיהִי וְאֲמַאי, אֲמַר לִיה הֲכִי הוּא וְהָא אֲוֻקְמוּהָ כְּלָלָא

¹¹ יִשְׁעִיָּה סג, א

דארבע מלכוון הות, פרה כמא דאת אמר (הושע ד) כי כפרה סודרה סרר ישראל, אדומה דא מלכות בבל דכתיב (דניאל ב) אנת הוא רישא די דהבא, תמימה דא מלכות מדי, אשר אין בה מום דא מלכות יון דאינון קריבין לארחי מהימנותא, אשר לא עלה עליה עול דא מלכות אדום דלא סליק עליה עול.

[ו] רמז ארבע מלכיות במרכבת יחזקאל

זוהר חדש כרך א (תורה) פרשת יתרו דף סג עמוד ב

הכא איהו רזא דארבע מלכוון דסחרן כולא. רוח סערה דא מלכות בבל. ענן גדול דא איהו מלכות מדי. ואש מתלקחת דא איהו מלכות אדום. ונגה לו סביב דא איהו מלכות יון דסחרא לון נוגה ולא בהו נגה דכתיב בהו סביב. בגין דלית בכל מלכוון דאינון קרבין לאורח מהימנותא כוותייהו. אוף הכא באינון קליפין לאו מאן דקריב למוחא כהאי והאי סחרא ליה נוגה ולאן ביה נגה [אלא] נפקא מגו מוחא ונהיר סחור סחור. ואלין ד' מלכוון מתחלפין. כד שלטא האי על אינון אחרנין אתדחיין כל אלין ועאל ההוא דשלטא לקבלא מהאי נוגה וביה שלטא למהוי קריב.

סוד ירך יעקב

סוד יחוד הנר